

En hälsning från oss på

ABRIGO Rainha Sílvia

Juni 2019

Vårt Abrigo fyller 30 år – låt oss fira så att taket lyfter sig!

Hjälp oss att fira med en gåva till förnyelse av våra bostäder för kvinnor och barn!

Trettio år och över 50.000 övernattningar har slitit hårt. Men nu är hälften renoverat och under nytt tak – med sex fräscha sovrum, kaklade väggar och nya badrum. Nu behöver vi hjälp med att renovera den högra flygeln. Skriv **Abrigo 30 år** när Du sänder Din gåva!

Claudetes resa – vi presenterar Förskolans nya pedagog

Vem är du, Claudete Felipe!

- Jag kommer från Nordöstra Brasilien. Föddes i en bruksort i delstaten Paraíba, yngst av 8 syskon. Pappa, som arbetade på sockerbruket, dog när jag var fyra år. Mamma tillhörde ursprungsbefolkningen, Tupí, och var barnmorska, som hennes mor och mormor före henne.

Det är över 250 mil från Paraíba till Rio – vad fick dig att bryta upp?

- Det kan sammanfattas i ett ord: Utbildning. Jag gick i byskolan, en folkskola med fyra årskurser och kan inte minnas att någon enda fortsatte i skolan efter fjärde klass. Det var ett bra stycke till ”storskolan” och den ansågs onödig. Det räckte att kunna läsa och skriva. De flesta vuxna var analfabeter. Men spädbarnsdödligheten var fortfarande hög på landsbygden och regeringen erbjöd barnmorskor möjlighet till utbildning. Min mamma var en av de utvalda. Hon tog mig med sig till storstaden för en två-årig utbildning. Det förändrade allt. För henne och för mig. När kvinnor får utbildning ser de till att barnen får det! För mamma förvandlades en uppgift till ett yrke. Hon fick självkänsla och yrkesstolthet och kom att bli en välkänd och barnmorska i distriktet. Och hon fick en insikt om betydelsen av utbildning. Hon såg till att jag fick komma till en äldre syster, som flyttat till Rio de Janeiro och arbetade som städerska. Jag bodde med henne och arbetade med henne på dagarna. På kvällarna gick jag i skola och högskola – hela den långa vägen från årskurs fem till högskoleexamen.

Varför valde du en pedagogisk utbildning med inriktning just på förskolebarn?

- Jag hade tänkt studera juridik. Men mitt i antagningsprocessen kom jag att fundera över frågan: Vad är det som väcker ett barns intresse för studier? Och svaret: De tankar och ideal som ett barn möter, formar hennes framtid. Barn från miljöer där utbildningen är låg behöver extra stimulans. Och förskolor behöver en god pedagogik och goda pedagoger.

Och nu arbetar du på Abrigo!

- Och är jätteglad! Abrigos värderingar är mina. Här arbetar vi mot machokultur och kvinnoförakt, och för jämlikhet, delaktighet i samhället och självkänsla. Det är väldigt bra samarbete i arbetslaget.

Hur vill du utveckla arbetet på vår förskola, Creche Isabel?

- Genom att utöka arbetet med förskolebarnens föräldrar. Vad vi lär ut måste få en fortsättning i hemmen. Det som mest påverkar barnen är föräldrars och omgivningens uppträdande. Varje morgon väntar jag vid Abrigos ingång när föräldrar eller andra ansvariga kommer med barnen. Jag har som mål att lära mig deras namn och omständigheter. Och framförallt – de skall veta vem jag, och mina medarbetare, är. Det är så förtroende byggs upp.

Till sist - berätta något som jag inte vet!

- Min mamma var ju änka och fick ta mig med sig när hon kallades ut till byarna och till kvinnor som skulle föda. Jag kan fortfarande assistera vid en förlossning, om det skulle behövas.

Nyheter från Abrigo

Besök av en ung norrman

Håkon Spjeldnaes, 16 år, bor i Rio där hans föräldrar arbetar för ett norskt företag. I lördags höll Håkon ett föredrag med samtal om Jämställdhet ur ett norskt perspektiv för våra ungdomsgrupper, Meninos e Meninas do Futuro.

Fint och uppskattat.

Ny hemsida!

Mödrahemmets verksamhet på Abrigo har en ny hemsida på svenska och portugisiska. Välkommen att besöka oss www.abrigo-rio.org

Romernas plats i Abrigos historia

Sedan 450 år har det funnits romer i Brasilien, sedan Portugal 1574 fördrev landets romska befolkning till sin nya koloni. Nya utrensningar följde 1677 och 1718. Enligt 2011 års folkräkning, som endast räknade romer som bor i läger, uppgick Brasiliens romska befolkning till omkring 800.000. De kan vara många fler eftersom integrerade romer undviker att nämna sitt ursprung. I den komplicerade skalan av rasfördomar i Brasilien hamnar romerna längst ner. Illa sedda och ofta förföljda har de under seklerna dragit fram genom detta väldiga land med romers traditionella yrken som kopparslagare och förtennare, med hästhandel, cirkus och tivoli. I vårt närområde finns många romer och de har en plats i Abrigos historia sedan 30 år. Just nu har vi en satsning på att ge unga romer möjlighet till studier. Om Du har frågor om Abrigos arbete bland romer, eller vill stödja romska ungdomars utbildning är Du välkommen att ta kontakt med mig, Stefan Martinsson, stefan.martinsson@live.se.

Du kan läsa mer om detta i "Romska röster"!

Romska röster

Under den korta vägen från stadens torg ner till Abrigo passerar man en begravningsplats. Som så ofta i Brasilien ger den ett skräpigt och förfallet intryck, en plats man håller sig undan. Här bodde under många år några romska familjer. Mellan gravstenar var tältduk uppspänd för att ge skydd mot regn och sol, barn lekte, kvinnor lagade mat över öppen eld, män stod och pratade. Jag brukade ropa ett "God morgon!" när jag passerade. Efter en tid började de hälsa tillbaka.

En het eftermiddag i början av december 1989 kom två av de romska kvinnorna ner till Abrigo för att be om hjälp. En av familjens flickor höll på att föda, och det såg illa ut. En halvtimme senare stod jag tillsammans med vår läkare och sjuksköterska och såg en 16-årig kvinna föda sitt barn bland gravarna. Det var en omskakande upplevelse. Jag sökte upp borgmästaren och protesterade mot behandlingen av de romska familjerna. Motvilligt ställde kommunen några övergivna kåkar till deras förfogande. Där bor de fortfarande och under 30 år har jag följt dem i glädje och sorg. Jag har döpt deras barn och begravt de gamla och, alltför många gånger, deras unga.

En tid senare bad de romska familjerna om att få bli döpta och jag tog då upp frågan om skolgång. Några av barnen hade just avslutat det sjätte, obligatoriska skolåret, men ville fortsätta till högstadiet. Ett samtal med klanens äldsta följde. Hon gav sin tillåtelse, om än utan entusiasm. Hon gjorde klart att jag skulle se det som ett förtroende och en gentjänst och att jag borde känna mig hedrad. Det gjorde jag.

Också goda nyheter sprider sig. Några månader senare uppsöktes via av Dona Francisca, som var orolig över hjärtklappning. Hon fick hjälp till en undersökning, som avslöjade ett allvarligt hjärtfel. Hon fick också veta att kön för operation var lång.

Dona Francisca bjöd mig hem. Hon bodde bara en dryg halvmil bort, men vägen var eländig och brant. Det förfallna huset, med jordgolv, lystes upp av fotogenlyktor och bestod av två rum. I det större bodde Francisca, hennes fyra barn, svärdottern och två barnbarn, det yngsta sjukligt. Med ingång från gården låg ett kombinerat kök och sovrum. Här bodde hennes mamma, Dona Josefa, som var i 70-årsåldern, med sin mentalt handikappade son. Den gamla satt vid en spis uppbyggd av stenar och matade med pinnar långsamt den eld över vilken böngrytan kokade. Jag lade märke till att några tegelpannor saknades. "Det kan vi hjälpa er att ordna." "Det behövs inte. Vi vet inte hur länge vi blir kvar" svarade hon tvärt "Família har gett sig iväg och vi måste komma efter." "Hur länge har ni bott här?" frågade jag försiktigt. "Jag var 14 år när Família kom hit, jag är 39 nu, så det blir 25 år, men de första åren bodde vi på ängen." svarar Francisca. "Ängen där borta." säger den gamla. "Där fanns lägret. Ingen hade ont av oss, och vi hade ont av ingen. Vi hade vår cirkus, och det gick ingen nöd på oss. Televisionen förstörde allt, ingen ville gå på cirkus längre. Och Família drog vidare. Jag blev kvar och flyttade in i huset här, som stod övergivet. Men en dag kommer vi efter."

Francisca förklarar senare, att släkten betraktat den sjuke pojken som ett hinder för vandringarna. Josefa vägrade att lämna honom, och själv hade hon valt att stanna hos mamman. "Var brukade ni vandra?" frågar jag i

ett försök att bryta den tryckta stämningen. "Över torrlandet norröver, genom byar och småstäder. Vi vandrade på nätterna, när det var svalare. Det var en bra tid. Vi saknade inget." säger Josefa

Innan tre år har gått har jag begravt tre av familjens medlemmar. Först den lilla flickan, sedan Francisca som segnade ner när hon bar hem vatten. Och så Carlos, den unge pappan, som fått arbete som vaktmästare på Abrigo, och som hittades skjuten en regnig söndagsmorgon i lervällingen på vägen ner mot staden.

"Abrigo," säger den välklädda kvinnan mitt emot mig, "förändrade allt!" Alzira var 13 år, bodde för första gången i ett hus, och hade fått veta att hon med Abrigos stöd skulle få fortsätta till högstadiet. Intelligens, energi och höga betyg ledde via en juridisk examen till toppjobbet som allmän åklagare. Om någon frågar berättar hon om sitt romska ursprung, medveten om att fördomarna är många. "På båda sidor", påminner hon. "Samhällets förakt för romer, och romers misstro och förakt för icke-romer." Vi talar om den romska kulturen i Brasilien, kringvandrande kollektiv som slogs sönder, när de urgamla familjearbetena med cirkus och tivoli, hästhandel, kopparslageri och förtäring inte längre efterfrågades. "Kvinnor är tvungna att skaffa mat åt barnen, men männen har nästan aldrig arbete." De romska lägren har ersatts av gytter med eländiga kåkar, långt från annan bebyggelse. "Förändringen går långsamt", suckar Alzira, men berättar att hon betalar skolgång för två släktingar. "För mitt ursprungs skull, och som ett tack till Abrigo"

Gabriella väntade sitt sjunde barn när barnavårdsnämnden förde henne till Abrigo. Hon hade befunnit sig på ständiga vandringar med sina barn, ofta i farliga områden, och sedan ett av barnen dött hade de två yngsta omhändertagits, ytterligare två togs ifrån henne efter några månader på Abrigo. Kvar var Antonio, 8 år, och den nyfödde Miguel. Antonio fann sig snabbt tillrätta på Abrigo och var glad över att få gå i skola. Också Gabriella studerade och lärde sig läsa och skriva. Trots ett lätt handikapp fick hon jobb, och för en tid såg situationen ljus ut. Men Gabriella hade svårt att passa tider och att anpassa sig till ett liv med regler. En dag fick hon ett kort och brutalt meddelande att hennes barn adopterats bort. Det var ett hårt slag, som fick henne att tappa lusten att kämpa. Efter två år tog hon Miguel med sig och lämnade Abrigo. Antonio vägrade följa med. "Jag vet hur det kommer att bli." sa han. Han rymde, och när han efter två oroliga dygn kom tillbaka ordnade Abrigo ett fosterhem åt honom.

Med långa mellanrum tog Gabriella kontakt med Antonio. Hon kunde inte acceptera att han valt ett annat liv och ansåg att det var hans plikt att vandra med henne.

Så gick åren tills jag en dag överraskades av ett meddelande från henne på Facebook. Det blev början på ett samtal som skulle sträcka sig över flera veckor. Hon skrev att hon inte kände sig bra, att hon blivit så mager, att hon hade feber, lunginflammation. Jag började ana att Gabriella var HIV-smittad, att hon visste det och att hon ville att jag skulle veta det och säga det. Så jag sa det. Och sedan bad jag henne komma till Abrigo. Någon vecka senare ringde en romsk man i grannskapet och berättade att Gabriella några dagar tidigare sökt bostad hos dem. "Hon är så sjuk, pastorn, hon måste få hjälp." Jag tar vår sjuksköterska med mig. Vi sitter tysta under den korta resan. Vi vet vad som väntar. Gabriella ler, liksom ursäktande, när vi försiktigt placerar henne i bilen och kör henne till sjukhuset. Den unge läkaren gör en undersökning. "Jag måste ta prover" säger han till Gabriella, "men jag tror att du redan vet att det är en allvarlig HIV-relaterad infektion." Hon nickar.

Nästa dag ber jag Antonio komma till Abrigo. Jag berättar och vi går tillsammans till sjukhuset. Läkaren förklarar lugnt och sakligt för Antonio, att hans mamma under natten glidit in i koma, att hon inte skulle vakna mer, men att hon inte har ont. Sedan går vi in i sjuksalen. Gabriella är tvättad och kammad, hennes ansiktsdrag är lugna och hon ser ut som om hon sov. Vi tänder ett ljus och håller en andakt. På natten avlider Gabriella. Hon begravs i närvaro

av vänner från Abrigo och romska vänner. Antonio läser texten om den gode herden, "... och om jag ock vandrar" – orden passar bra.

Tre år senare sitter jag och pratar med Antonio, idag 21 år. Vi träffas ofta och han är som alltid mycket välklädd och allvarlig. Hans drömde om att bli militär men något kom emellan. "Jag fyllde ju 18 år några veckor efter mammas död, och tilldelades vårdnaden om min bror. Miguel var 8 år, lika gammal som jag var när jag kom till Abrigo. Det är bara jag som vet vad han fått gå igenom. Nu lever han med mig och går i skola. Han är mycket tillgiven och hjälper mig med allt. Men livet som ensamstående brorsa kan inte kombineras med livet i en militärbarack. Nu studerar jag administration. Vi talar om mamma ibland. De svåra minnena bleknar, men jag tänker ofta på alla frågor som jag aldrig kommer att få besvarade."

"Jag är ex-rom!" deklarerar Marcus, 17 år. "Vad betyder det?" frågar jag överraskad. "Mormor berättar att när hon var ung drog familjen runt och bodde i läger på en massa platser. Men nu bor vi på en plats." "Du vet att det är mer än så, att du är del av ett folk och en kultur." "Såklart jag vet. Och nu har jag bestämt mig, att jag skall studera juridik och skriva en avhandling om romer och åka runt och leda seminarier och hålla föredrag." "Dra runt och bo på en massa platser?" Marcus skiner upp. "Just det", säger han, "Det är min dröm." Efter en stund tillägger han, "Mormor är den sista som vet hur livet var förr. Ingen av mina släktingar vill prata om att de är romer. De har tappat sin historia. De skäms över sitt ursprung. Det är vi, som aldrig var med, som får försöka finna vad vårt folk en gång var."